

Grejs Lokalhistorisk Forening

Årsskrift 2019 Skolerne i Grejs sogn.

Lidt historie om tilblivelse af folkeskolerne i Danmark:

For næsten 500 år siden i 1521 bestemte Kong Christian den anden, at der i Danmark skulle være frivillig skolegang for den brede befolkning.

I år 1739 bestemte en anden Konge af Danmark nemlig Christian den sjette, at der skulle være obligatorisk skolegang for alle børn i landet.

Og for godt 200 år siden i 1814 vedtog politikerne i Danmark en ny folkeskolelov, der bestemte, at der skulle være undervisningspligt for alle børn i Danmark. Danmark var i øvrigt det første land, der indførte undervisningspligt.

Loven er så gennem de seneste 200 år blevet ændret adskillige gange til både glæde og skuffelse for elever og lærere.

I de første mange år efter lovens vedtagelse i 1814 skete undervisningen af børnene i stuerne rundt omkring i private hjem i sognene.

Men efterhånden blev der opført skoler i sognene overalt i Danmark og i de større byer naturligvis store og flotte skolebygninger.

Det første sted, lærerne kunne få deres uddannelse i Danmark som lærer, var på Blågårds Seminarium fra 1791. Mange seminarier er siden blevet bygget/oprettet forskellige steder i Danmark.

I Grejs sogn var der indtil 1961 følgende skoler:

Grejs Hovedskole
Grejs Forskole – Ulkær og Fløjstrup forskoler
Holtum Hoved- og Forskole
Fra 1961 Lindved Centralskole (Grejs og Sindbjerg sogne)
Fra 1988 Grejs Friskole

Grejs Hovedskole

Nørre Bygade 6

Opført før 1900

1892 – 1902 lærer Andersen

1902 – 1927 lærer Steffen Christensen

1927 – 1942 lærer V. Winther

1942 – 1947 forskellige vikarer

1947 – 1961 lærer Carsten Brems

Den gamle bygning på Nørre Bygade 6 har i mange år været hovedskole i Grejs. Det har ikke været muligt at finde ud af, hvilket år bygningen egentlig er opført. Vi antager, at det er nogle år før 1892, idet der fra 1892 til 1902 var ansat lærer Andersen i Grejs. Skolebygningen er beliggende det samme sted og har gennem årene været gennem adskillige restaureringer eller tilbygninger.

Desværre kan vi ikke skrive ret meget om lærer Andersen. Fra gamle protokoller ved vi dog, at han i det tidspunkt var lærer i Grejs, og at der var 2 sønner, der også blev undervist i skolen i det tidsrum.

1910 - 1920
Elever og lærer
Steffen Kristensen

Den næste lærer i Grejs Hovedskole blev Steffen Christensen, der var ansat i perioden fra 1902 til 1927. Om Steffen Christensen har nogle af hans tidligere elever fortalt lidt om skolegangen hos lærer Steffen Christensen i bogen om Landsbyen Grejs. De fortæller blandt andet, at når "Steffen" havde fået ild i den lange pibe og læste avisen, ville han nødtigt forstyrres. Han var ikke så god til at "smække lussinger", idet han havde en krum finger på højre hånd. Derimod skulle "duksen" altid sørge for, at Steffen havde en brugbar hasselkæp, men sørgede gerne for, at der blev skåret en ridse i kæppen, så den let knækkede, når den blev brugt.

Når der en gang om året var eksamen, kom børnene i det fine tøj, drenge i matrostøj og piger i fine kjoler. Skolekommissionen under ledelse af Provst Juhl var tilstede, og Provsten stillede forholdsvis nemme spørgsmål til eleverne, så de kunne få pæne karakterer. Efter eksamenen gik eleverne over til købmanden og købte en hel pose slik for eksamenspengene, der vel var 25 ører.

Fornavnet "Steffen" blev kun brugt, når Steffen Christensen ikke selv hørte det. I daglig tale var det naturligvis lærer Christensen.

1939
Elever og
lærer Winther

I 1927 blev lærer Steffen Christensen pensioneret, og den nye lærer ved Grejs Hovedskole blev Lærer Winther.

Lærer Winther var jo en ung lærer, så skoletiden blev noget anderledes end tidligere. Når man havde gået i forskolen på Nørre Bygade 13 i 3 år, flyttede man over på den anden side af gaden i Hovedskolen. Der kom også nye elever til fra forskolerne i Fløjstrup og Ulkjær. Lærer Winther havde en lidt venligere måde at holde justits i klassen på, i værste fald kunne violinbuen blive brugt som afstraffelsesmiddel.

Skoledagen begyndte med morgenandagt og bøn. Salmerne skulle læses udenad, så der var et vers eller to, der skulle læses til hver dag. I undervis-

ningstimerne var eleverne især opmærksomme, når der f.eks. var danmarkshistorie, og lærer Winther fortalte noget om det. Eller når han læste en historie i anledning af en elevs fødselsdag eller de daglige historier, han læste op ind til jul.

Lærer Winther var også kirkesanger i Grejs Kirke. Så der kunne være brug for ham i skoletiden en gang imellem. Men eleverne fik nogle opgaver for imens og fik besked på at være stille, og at fru Winther lige kiggede ind en gang imellem. Mens lærer Winther var på sygehuset en gang, kom der i stedet en ung vikar. I denne periode var eleverne pludselig ikke så artige og rolige, hvilket bevirkede, at eleverne og såmænd også vikaren fik en rigtig "skideballe" af lærer Winther.

I lærer Winthers tid kom der mange nye oplevelser for eleverne. Det var f.eks. en udflugt til København, en uges cykeltur med logi på forskellige gårde, eller en tur på kælkebakken eller på den frosne gadedam.

Udover at være en dygtig og velanset lærer var parret Dagny og V. Winther meget aktive i byens foreningsliv, og hvad der ellers foregik i Grejs dengang. I 1942 blev lærer Winther ansat som Amtsskolekonsulent i Vejle Amt, og Grejs skole skulle derfor til at ansætte en ny lærer ved hovedskolen, men parret blev fortsat boende i Grejs.

1950
Elever og
lærer Brems

I årene 1942 til 1947 var der ikke nogen fastansat lærer i Grejs hovedskole. Så derfor kom der i disse år forskellige vikarer til undervisning af eleverne. Men i 1947 blev lærer Carsten Brems Hansen ansat som lærer i Grejs Hovedskole. Den nyansatte lærer og fru Helen skulle også bo i lejligheden i den vestlige del af skolebygningen. Lærer Brems fik ord for at være en faglig dygtig, men også pædagogisk og omgængelig mand.

Skoledagen startede med morgensang, herefter bad han fadervor, og endelig blev eleverne hørt i salmevers.

En af de tidligere elever, Erik Hansen, har i "Grejsbogen" fremhævet et lokalhistorisk projekt, som de arbejdede med. Det gik ud på en beskrivelse af vort eget sogn – dets historie og kirke samt de kulturelle aktiviteter, der var i sognet, herunder foreningsliv, virksomheder etc. Arbejdet mundede ud i et fint lille samlehefte.

Lærer Brems var også kirkesanger, så udover gudstjenester måtte han som regel også deltage, når der var bryllup og begravelse.

I sin fritid var Brems meget engageret i foreningslivet i Grejs, og som pensionister flyttede parret igen til Grejs.

Grejs Forskole

Nørre Bygade 13

Opført 1902

Før 1902 undervist i lokale på ejendommen Grejsbjergvej 2

Lærerinde frk. Johansen

Fra 1933 – 1961 lærerinde frk. Kathrine Knudsen (senere fru Larsen)

Grejs Forskole 1902 – 1962,

Nørre Bygade 13

1921 - 1922 Elever og frk. Johansen

1954 Elever og fru Larsen

Huset blev bygget i 1902 og fungerede som skole i ca. 60 år frem til sommerferien 1962, da skolen blev nedlagt, og eleverne overflyttet til den nybyggede Lindved Centralskole.

Huset var indrettet med skolestue i underetagen og en lejlighed til lærerinden på 1. sal. Toiletet var i gården, og det var både for skolebørnene og lærerinden og hendes familie.

Fra 1902 til 1933 var det Agnes Johansen, der underviste, og fra 1933 til skolen lukkede i 1962, var det Kathrine Knudsen senere gift Larsen.

Forskolen var delt op, så 1. klasse gik alene, mens 2. og 3. klasse blev undervist sammen.

I Grejsbogen fortælles, at en almindelig skoledag i frk. Johansens tid startede med, at eleverne rejste sig op, når frøkenen kom ind i skolestuen. Så blev der bedt fadervor og sunget en salme. Derefter begyndte undervisningen, der i årets løb omfattede dansk, regning, bibelhistorie, historie, geografi, naturhistorie, idræt og endda seksualundervisning, indtil nogle forældre fik det stoppet!

Efter skolen blev nedlagt, lejede kommunen huset ud, indtil det blev solgt i 1972.

Ulkjær Forskole

(Sindbjerg sogn)

Ulkjærvej 29, 7100 Vejle

Opført 1917

Børn til Sindbjerg og Grejs Hovedskoler

Ulkjær Skole

1902 – 1962

I 1901 – 02 blev der fremlagt en plan for byggeri af en pogeskole (forskole) i Ulkjær. I første omgang klarede man sig ved, at kommunen lejede en stue på 3,5 x 7,5 m i et ældre stuehus, der lå klods op ad Viborg Landevej (senere Svend Posts stuehus).

Skoledistriktet omfattede området fra lidt nord for Hornstrup Mølleby ud ad Viborg Landevej helt ind i den del af Lindved, der i dag hedder Mølløvænget og Tykmosevej. Desuden hørte Grejs Østermark og området ned til Ulkjær mejeri med. Skolen startede op med 4 drenge og 3 piger.

Skolen havde i de første år flere forskellige lærerinder. Niels Mølhøve, Grejs Østermark startede i skole i 1915, og han fortæller, at en lærerinde, frk. Johansen fra Grejs Forskole kom gående hver tirsdag, torsdag og lørdag og holdt skole i Ulkjær for 19 elever.

I 1916 flyttede eleverne til den nybyggede skole, hvor der var en stor skolestue med rigelig bord- og siddeplads. Desuden var der en legestue, og ud mod Viborg Landevej, var der en indhegnet legeplads. Ovenpå var der en lille lejlighed, hvor frk. Egsgaard flyttede ind i 1917. Fra 1922 til 1933 hed lærerinden frk. Holm. I 1933 blev Grethe Elmgaard Pedersen (født 1899, død 1962) ansat som lærerinde, og hun blev til skolen lukkede i 1962. Det vil sige i næsten halvdelen af skolens levetid, underviste hun i dansk, regning,

1958
elever fra 1.-3. klasse
Lærerinde frk. Pedersen

historie, geografi og bibelhistorie, så eleverne var klar til fra 4 klasse at komme til enten Sindbjerg eller Grejs Hovedskole.

I 1955 var der 26 elever, og i skolens sidste år 1962 var der 12 elever.

Bygningen, der engang var skole, står stadig ved Viborg Landevej og er i dag lavet om til beboelse.

Fløjstrup Forskole

(Vindelev sogn)

Fløjstrupvej 40, Fløjstrup

Opført 1925

Børn til Vindelev og Grejs Hovedskoler

Fløjstrup Forskole

I perioden fra ?? til 1944 var der en Forskole i Fløjstrup, hvor eleverne fra og med 4. klasse kom til henholdsvis Grejs og Vindelev Hovedskoler. Fløjstrup Forskole eksisterede på grund af et skoleforbund mellem Vindelev sogn og Grejs -Sindbjerg kommune, og i perioder ved, at forældrene ydede private bidrag til skolen.

I Fløjstrup Forskole blev eleverne i begyndelsen undervist i private hjem på de store gårde, hvor der kunne stilles egnet lokale til rådighed. I 1925 endte det dog med, at der blev bygget en ny skole på Fløjstrupvej 40. Fløjstrup Forskole blev sikkert også oprettet for at tage hensyn til den lange vej til skolen for de yderste distrikter. Børnene fra Fløjstrup, Fløjstrup mark og Munkholm henvises til Vindelev skole, Munkholm mark til Hygum Skole, og Husby, Højgård station og Højgård til Grejs skole.

Nogle af disse børn fik selvfølgelig langt til skole fra 4. klasse. For de få elever, der havde en cykel, skete der af og til en punktering undervejs. For dem, der måtte gå den lange vej i deres træsko, blev de smalle stier og veje nogle gange lidt fedtet og mudret. Værst blev det, når regn og slud gennemblødte tøjet på vej til skolen.

I 1944 blev der blev fra ministeriet stillet krav om radikale ændringer for skolens fortsatte eksistens. Der skulle opføres en ny skolebygning, der også skulle indeholde bolig til lærerinden, og der skulle fastansættes en lærerinde ved Fløjstrup Forskole. Disse krav kunne skoleforbundet ikke blive enige om, så det blev derfor meddelt ministeriet, og Fløjstrup Forskole blev nedlagt. På det tidspunkt var der 7 elever i Fløjstrup skole, som blev fordelt til skolerne i Grejs og Vindelev.

Holtum Hoved- og Forskole

Holtumvej 45 – opført 1838

Holtumvej 47 – opført 1950

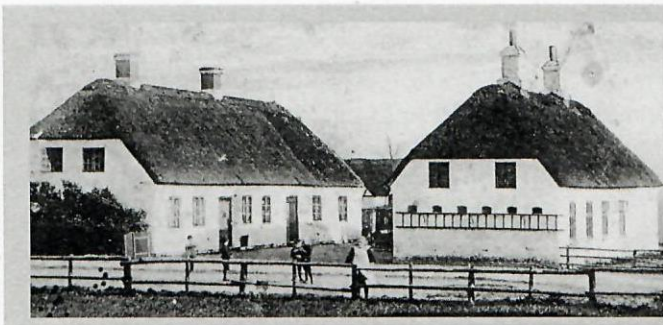
Holtum skole

Holtum skole blev oprindeligt bygget i 1843. Der var 2 stråttækte bygninger, hvor der var forskole og hovedskole i den ene bygning og lærerbolig i den anden bygning.

Holtum skoledistrikt har altid været delt mellem Sindbjerg og Grejs sogne. De første år op til 1920 var det den samme lærerinde, der underviste i Holtum og Fløjstrup forskoler.

“I gamle dage” hørte der som regel en jordlod til skolen. Holtum skoles jordlod var på ca. 6 tdr., og lå på den modsatte side af vejen end skolen. Skolens legeplads lå på det tidspunkt på samme side. En lærerstilling var

1920?
Holtum skoles
gamle bygninger

naturligvis aflønnet ifølge aftale, men på den tilhørende jordlod kunne læreren drive lidt landbrug, så der var mulighed for at være selvforsynende i husholdningen alt afhængig af, hvad der avledes på jorden og husdyrhold. Gennem årene har der virket og boet mange lærere og lærerinder på Holtum skole. Ifølge et foto i arkivet fra 1913-14 er der en lærerinde frk. Holm og lærer Lund, der er fotograferet sammen med deres elever foran skolen.

I 1923 blev lærer Knud Storgaard Petersen ansat som lærer på Holtum skole og flyttede ind i boligen med fru Anna Storgaard Petersen. Foruden at passe husholdningen underviste Anna Storgaard egnens børn og unge mennesker i klaverundervisning. Det var ret almindeligt dengang, at læreren samtidig skulle være kirkesanger, hvis der altså var en kirke i byen. Nu var Kirken i Grejs sogn bygget i Grejs, så i stedet for kirkesanger blev det Storgaard Petersen, der søndag efter søndag fik det orgelpiberne til at fylde kirken med dejlig musik. Lærer Storgaard Petersen var lærer i Holtum indtil skolen blev nedlagt i 1962.

Ved Holtum skole var lærerinde Mary Kristensen ansat indtil skolen lukkede. Hun blev herefter ansat som lærerinde ved den nye Lindved Centralskole.

1950
Holtum Ny Skole

Hans Buch Laursen, født i Holtum fortæller lidt fra sin skoletid i Holtum skole i årene 1946-1953. De første 3 år gik han hos lærerinden hver anden dag tirsdag, torsdag og lørdag. Det gjorde man dengang indtil skolereformen kom, så blev det i stedet hver dag.

De havde morgensang og salmevers, der skulle læres uden ad. Undervisningen var dansk, regning, bibelhistorie, geografi. Drengene blev undervist i fysik, og pigerne i håndgerning. Såvel piger som drenge skulle være med til gymnastiktimerne. Efter skolens ombygning og nybyggeri i 1950 foregik gymnastiktimerne i en ny gymnastiksal.

For at "styre" de urolige elever kunne der godt falde et par lussinger af fra læreren eller et lille ryk i ørerne i timerne.

Der har også været nogle gange, at lærer Storgaard kom galt af sted. Der var en stor kakkelovn i det ene hjørne af klassen, og han ville vise børnene, hvordan varmen steg opad. Han stod på en stol foran kakkelovnen med nogle papirstimler, som skulle vise, at varmen steg op. Pludselig væltede stolen, og Storgaard greb fat i kakkelovnen, men glemte at den øverste del blot sad løst på kakkelovnen, og lærer Storgaard væltede ned på gulvet med et ordentligt brag.

Efter Holtum skoles nedlæggelse blev bygningerne solgt til privatbeboelser.

Grejs Friskole

1988

Fortalt af Jens Kristensen

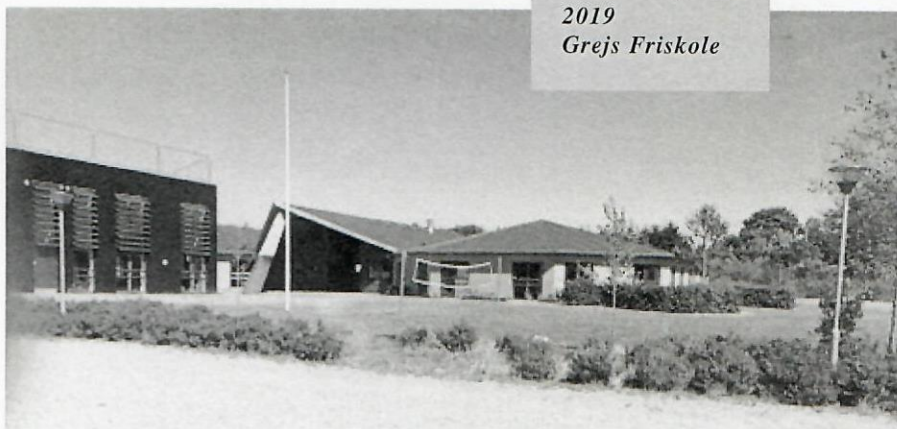
Grejs friskole havde første skoledag d. 8.8.88 med 12 børn indskrevet. Der var 3 ansatte: en mandlig skoleleder og to kvindelige lærere. Forinden havde en gruppe Grejs-borgere arbejdet ihærdigt for at nå så langt. Ideen til at etablere en friskole i Grejs kom fra Grejs Børnehave, hvor lederen, og nogle forældre syntes, at de 5 – 6 årige børnehavebørn var for små til at tage bussen til Lindved Skole uden voksenledsagelse. Herved opstod en tanke om at lave en anneksskole til Lindved Skole, men denne tanke kunne Lindved Skole ikke støtte. En gruppe forældre forfulgte dog tanken om en skole i Grejs, så i efteråret 1987 blev der holdt stiftende general-forsamling. Her blev skolens formålsparagraf fremlagt og vedtaget. I den kunne man læse om skolens overordnede formål, der stort set svarer til en almindelig grundtvigsk skole. Grejs Friskole er altså ikke fra begyndelsen benævnt som en grundtvigsk skole, men er blevet det, fordi forældrenes tanker om at drive skole passede overens med Grundtvigs tanker bl.a. om skolen for livet og det hele menneske mv. Et andet diskussionspunkt ved skolens begyndelse var størrelsen, altså hvor mange børn, der skulle optages hvert år. Man ville gerne kunne optage

alle børn fra Grejs, der gerne ville, men samtidigt fastholde den lille skoles fordele. Den diskussion blev dog først aktuel, da ansøgstallet steg. Modtagelsen i lokalsamfundet var noget blandet, lige fra stor begejstring til udtalt skepsis over denne nye skole: Hvorfor var Lindved Skole nu ikke god nok? Var det noget socialistisk flip? eller lignende skepsis.

Grejs Friskoles første adresse var Nørre Bygade 7, Grejs, hvilket vil sige i lejligheden, der hørte til Grejs Brugs. Her var der undervisningslokale, lærerværelse og pædagogisk værksted i to rum + et kammer og køkken. Man havde desuden købt en stor grund bag Brugsen. Her blev skolen, efterhånden som antallet af børn blev større, udvidet med bygning af flere træpavilloner – alle malet i svenskrøde farver og med navne fra den nordiske mytologi; Ask, Urd, Embla. En stor del af arbejdet blev udført af forældrene på talrige arbejdslørdage, hvor der blev tømret, malet, lagt fliser o.m.a. Da der blev brug for et træværksted, måtte man købe nabogårdens (Bisgårds) hønsehus, der blev omdannet til værksted. Det var undervejs ikke altid så nemt at få økonomien til at hænge sammen, og det, sammen med skiftende skoleledere og lærere, var med til, at der i skolens første tid var nogle hårde år, hvor både økonomi og diskussioner i forældrekrædsen gav anledning til bekymringer for skolen. Det mærkede børnene heldigvis intet til, og problemerne blev ved ihærdig indsats fra mange forældre, både i bestyrelserne og i arbejdsgrupper løst hen ad vejen. Forholdet til lokalsamfundet ændrede

2019
Grejs Friskole

sig ligeledes efterhånden som flere og flere børn og deres forældre blev en del af friskolen. Den skepsis til Friskolen, der var begyndelsen, forsvandt og i skrivende stund går langt de fleste børn i Grejs i friskolen. Det har bl.a. bevirket, at Friskolen har måttet – og har fået økonomisk mulighed for i 2011 at flytte til nye og moderne bygninger på adressen Vestermarksvej 13A. Senest er skolen i 2016 udvidet med fysik- og musiklokaler. Der er i dag 13 ansatte i skoledelen, 5 i skolefritidsordning, 2 i administrationen samt leder og viceleder. Der er 183 elever fra 0.- til 9.klasse.Grunden bag Brugsen blev solgt til Lejerbo, der har bygget rækkehuse på grunden og skolens første lokaler i Brugs-bygningen er solgt til lejligheder. Hermed er den første skoles bygninger væk, og de mange udfordringer i opstarten er også væk. Grejs Friskole er nu en del af Grejs' nye kulturelle center med sportsplads, Kulturcenter, bålhytte og skole.

Skoleledere:

1988 – 1990	Knud Riis
1990 – 1992	Ivan Mortensen
1992 – 1995	Peter Bramming Madsen
1995 – 2001	Irli Flaming
2001 – 2004	Gunnar Bundgaard
2004 – 2018	Ernst Larsen
2018 –	Per Jakobsen

Kildemateriale:

*Tekster fra tidligere elever og fra bogen Landsbyen Grejs.
Billeder fra arkivets samling.*

Grejs Lokalhistorisk Forening

Vestermarksvej 13 A - Grejs - 7100 Vejle